

Bevarandeplan för Natura 2000-område Fågelsångsdalen

SE 0430126

pSCI beslutat av Regeringen 2000-07.

SCI fastställt av EU-kommissionen 2004-12.

Bevarandeplan kungjord av Länsstyrelsen i Skåne län 2005-12-16.

Kommun: Lund
Läge: 9 km O Lund
Markägar : Enskilda, Lunds kommun
Areal: 14,6 ha

Fågelsångsdalen är förutom ett Natura 2000-område också:

- av riksintresse för naturvård M:N86 (4 kap. miljöbalken)
- i Ängs- och hagmarksinventeringen 1990
- i dåvarande Malmöhus läns Naturvårdsprogram 1975 respektive 1996
- i kommunens Naturvårdsplan 1990
- i kommunens Översiktsplan 1998
- naturreservat sedan 1963

Vad betyder Natura 2000?

Natura 2000-områdena ska bidra till att skyddsvärda naturtyper och arter får ett långsiktigt bevarande. Att en mark brukas på ett lämpligt sätt är i många fall en förutsättning för att skyddsvärda naturtyper och arter ska kunna bevaras.

Bevarandeplanen ska peka ut naturvärdena för ett område och beskriva vad som krävs för att värdena långsiktigt ska finnas kvar.

Naturtyper enligt Natura 2000

Områdets naturtyper (se tabell 1 och bilaga 1) konstaterades vid fältbesök 2002.

Tabell 1. Fågelsångsdalens naturtyper med arealer 2002. Natura 2000-koder inom parentes.

Naturtyp	Areal (ha)
*Artrika torra-friska låglandsgräsmarker av fennoskandisk typ (6270)	0,5
Fuktäng med blååtäl eller starr (6410)	0,1
Högörtäng (6430)	1,9
Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ (9070)	0,9
*Lind-lönnskogar i sluttningar och raviner (9180)	5,8
*Alluviala lövskogar, som tidvis är översvämmade (91E0)	2,5
Totala arealen naturtyper:	11,7
*=prioriterad naturtyp enligt Natura 2000	

Bevarandesyfte och bevarandemål

Det övergripande bevarandesyftet är att upprätthålla ovan nämnda naturtyper i gynnsam bevarandestatus inom den biogeografiska regionen. För Fågelsångsdalen innebär detta följande bevarandemål:

Areal

- De geografiska utbredningarna av området skogar, lind-lönnskog (9180) och lövskog på alluviala avlagringar (91E0), ska vara minst 5 respektive 2 hektar.
- Arealen trädklädda betesmarker ska utgöra minst 0,8 hektar.
- De geografiska utbredningarna av låglandsgräsmark (6270), fuktäng (6410) och högörtäng (6430), ska vara minst 0,4, 0,1 respektive 1,7 hektar.

Struktur och funktion

- I den för raviner karaktäristiska svala och fuktiga blandlövskogen på södra slänten i Fågelsångsdalen samt i stråken med framförallt klibbal (alluviala lövskogar som tidvis är översvämmade) ska den interna dynamiken få utvecklas fritt.
- Grova träd (> 70 cm diam. i brösthöjd) ska sparas och dess kontinuitet säkerställas genom att eftersträva en naturlig åldersstruktur inom området skogar.
- Andelen död ved såsom högstubbar, lågor och grenar ska bevaras och utökas för att kunna upprätthålla långsiktigt livskraftiga populationer av för naturtyperna typiska arter.
- Brynzoner mot åker och betesmark ska bibehållas.

- De trädbärande betesmarkerna samt de karaktäristiska och öppna fuktiga till torra ängarna ska hävdas med bete, om möjligt med nötkreatur, annars häst eller får. Alternativt kan de fuktiga ängsmarkerna hävdas med slåtter och efterbete.
- Vegetationen i fältskiktet av låglandsgräsmarker, fuktängar och i de trädklädda betesmarkerna ska domineras av lågvuxna hävdgynnade arter typiska för naturbetesmarker.
- De karaktäristiska och öppna ängs- och betesmarkerna, med tradition av slåtter och/eller bete, ska hävdas med slåtter där slåtter varit den traditionella hävden in på 1900-talet, annars bete.
- Krontäckningen av träd och buskar på låglandsgräsmarker, fuktängar och högörtängar ska inte överstiga 5%.
- Kontinuiteten av solbelysta grova träd i de trädklädda betesmarkerna ska säkerställas.
- Förekomsten av de fuktigare naturtyperna (fuktäng, högörtäng och lövskog på alluviala avlagringar) ska säkerställas genom att hålla en hög grundvattennivå med god vattenkvalité.

Typiska arter

- En del av de för låglandsgräsmarkerna typiska arterna (t. ex. brudbröd, gullviva, jordtistel, mandelblom, svartkämpar, vårfingerört) ska förekomma i livskraftiga populationer i området.
- En del av de för respektive naturtyp typiska arterna i skogsnaturtyper (t. ex. hässleklockor, skogsbingel) ska förekomma i livskraftiga populationer i området.

Framtida uppföljning av planen kan medföra att nuvarande bevarandemål ändras och att nya mål läggs till.

Beskrivning

Områdesbeskrivning

Fågelsångsdalen ligger i en ravinartad dalgång med stora geologiska värden. Ravinen bildades i slutfasen av den senaste istiden. Idag rinner Sularpsbäcken genom det långsträckta området. På de branta slänterna kan skärningar genom berggrunden med ordovicisk skiffer studeras och i botten ligger ett mäktigt kalkstenslager. Människans påverkan på Fågelsångsdalen har varit stor genom tiderna. Spår från kalkstenstäkt finns utmed hela bäcken och uppgifter om brytningen finns från 1400-1500-talen. Periodvis har dalgången varit mycket trädfattig och på skifteskartor från 1800-talets början betecknas nästan hela området som äng. Enligt den ekonomiska kartan från början av 1900-talet förekom en hel del lövträd på den s.k. ängsmarken. Trädförekomsten har under hela 1900-talet successivt slutit sig och idag är stora delar av området skogsbeklätt. Redan på 1940-talet hade området en träd- och buskförekomst liknande

dagens. Delar av dalgångens norra sida har idag öppna betade marker. Ett smalt stråk av hävdade marker i dalgången förbinder Fågelsångsdalen med två andra Natura 2000-områden, Sularpskärret och Kungsmarken. Områdena tangeras av en nedlagd järnväg (Hardebergaspåret) som löper genom hela dalgången. Fågelsångsdalen har stor betydelse för rekreation genom sin närhet till tätorten, god tillgänglighet via Hardebergaspåret och strövstigar genom delar av området. De geologiska och biologiska värdena gör området till ett populärt studieområde för traktens skolor och för Lunds universitet. Sedan 1963 är Fågelsångsdalen naturreservat grundat på sina stora värden ur geologiska, botaniska, zoologiska och markhistoriska aspekter. Skärningen i Fågelsångsdalen är geologisk global referensprofil för basen av den överordoviciska serien. Basen av denna serie är fixerad till en nivå i skifferns belägen 1,4 m under basen av fosforitlagret (Fågelsångsfosforiten) i övre delen av denna profil. Denna nivå markeras av den äldsta kända förekomsten av graptolitfossilet *Nemagraptus gracilis* i denna skärning.

Skogen på slänterna i dalgången har fått utvecklas fritt till en typisk blandskog med ädellöv på kalkrika marker med alm, ask, bok, ek, lind och lönn. Åldersstrukturen är varierad och död ved förekommer. På de fuktigare markerna längs bäcken på ravinens botten förekommer stråk med framförallt klibbal. Betesmarkerna i dalgången och på de norra slänterna utgörs av fuktäng som successivt övergår i torräng uppåt slänterna. I anslutning till blandskogen ligger en högörtäng som hävdas med årlig slåtter. Vissa av de betade markerna har idag en stark förbuskning och i väster förekommer äldre grova ekar i betesmarken. Området är rikt på lavar, mossor, svampar, insekter och landlevande mollusker. I dalgången har en häckfågelinventering utförts sedan 1952, vilken konstaterat ett 20-tal häckande arter i området, bl. a. bofink, koltrast, lövsångare, näktergal, svarthätta, trädgårdssångare och törnsångare. Kärrsångaren har tillkommit under senare år, troligen på grund av den pågående igenväxningen av området.

Naturtyper

Lind-lönnskogarna (9180) på branterna i dalgången utgörs av ädellövskog där alm (med omfattande almdöd) och ask dominerar i öster medan trädsiktet i väster är mera varierat med bl. a. alm, ask, ek, lind och lönn. Busksiktet är välutvecklat med benved, hagtornsarter, hassel, hägg, skogstry och slån. Fältsiktet i skogen varierar utmed dalgången men har en våraspekt med vit-, gul- och blåsippor, små- och hålnunneört, blåsippor, svalört och vitskråp som övergår i gulplister och skogsbingelsamhällen på sommaren. Övriga arter är desmeknopp, hässleklocka, lungört, kirskaål, nejlikrot, ramlök, storrams, vårlöksarter, vätteros och bredbladiga lundgräs såsom lundgröe och långsvingel.

Partierna med högörtäng (6430) är till stor del beskuggade av den uppväxande skogen och innehåller nationellt rödlistade arter såsom kärnäva, kärrjohannesört och bäckfräne. Övriga arter är bl. a. älgört, humleblomster, kabbeleka och kåltistel. De mindre partierna

med fuktängar (6410) domineras av vasstarr med inslag av sjöfräken och tuvstarr. Den fuktiga dalgången är näringsrik med en del ohävdsväxter såsom hundkex, kirskaal och snärjmåra. De små arealerna artrika låglandsgräsmarker (6270) domineras av färsvingel eller rödven på torra respektive friska partier. Dessa växttyper utgör även fältskiktet i de trädklädda betesmarkerna (9070). Trädskiktet består av grövre ekar med ett rikt buskskikt av hagtorn, hassel, hägg och slån.

Rödlistade arter

I bilaga 2 redovisas de arter i Fågelsångsdalen vars överlevnad inte är långsiktigt säkrad i Sverige enligt "Rödlistade arter i Sverige 2005".

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus

Ett nära samarbete mellan berörda myndigheter och den som äger eller brukar en mark är en av de viktigaste förutsättningarna för att ett områdes värdefulla livsmiljöer och arter ska finnas kvar.

En viss skogliga kontinuiteten och en varierad åldersstruktur på skogen är en förutsättning för förekomsten av höga naturvärden i områdets skogstyper. Olika strukturer och substrat såsom död ved och träd i olika nedbrytningsstadier är betydelsefulla för en hög biologisk mångfald med ett antal sällsynta och hotade arter. En förutsättning för att uppnå en långsiktigt gynnsam bevarandestatus är en obruten kontinuitet av grova träd och död ved. Ravinskogarna utvecklas genom en fri intern dynamik med naturliga störningar såsom skred, ras, stormfällan etc. Naturvärdena på de hävdade markerna bevaras genom en fortsatt beteshävd i området (om möjligt med nötkreatur, annars häst eller får). En dynamik med träd och buskar får förekomma i betesmarkerna men igenväxningsvegetation måste hållas efter. Ytterligare förutsättningar för att säkerställa den långsiktiga existensen av fuktängar och högörtängar i området är en bibehållen grundvattennivå med god vattenkvalitet och utan tillförsel av näringsämnen. I naturtyper med gynnsam bevarandestatus ska de typiska arterna förekomma i långsiktigt livskraftiga populationer.

Det rika fågellivet i Fågelsångsdalen gynnas av det varierade landskapet med ravinskogar, sumpskogar och träd- och buskrika hävdade marker. Den ymniga förekomsten av blommande växter gynnar insektslivet och ger en god fruktsättning som i sin tur är en förutsättning för det rika fågel.

Ytterligare information om naturtyper i tabell 1 kan hämtas från Naturvårdsverkets art- och biotopvägledningar under rubrikerna "Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus" och "Ekologiska krav". Se Naturvårdsverkets webbplats www.naturvardsverket.se.

Risk för skada

De största riskerna för områdets naturtyper är:

- avverkning av träd och bortplockning av död ved.
- igenväxning av de trädklädda betesmarkerna med beskuggning av grova träd och död ved.
- upphörd beteshävd, igenväxning.
- gödsling och tillskottsutfodring, användande av avmaskningsmedel med likartad miljöpåverkan som avermectin.
- förändring av hydrologin i eller utanför området.
- övergödning eller annan förorening av grund- och ytvatten.
- gödslings- och försurningseffekter från nedfall av luftburna föroreningar.
- bebyggelse, vägar, anläggningar och annan markexploatering och markanvändningsförändring i angränsande områden.

Skogsbruk i form av avverkningar och bortplockning av död ved leder till att strukturer och funktioner som är förutsättningar för att bibehålla höga naturvärden som förekommer i Fågelsångsdalen försvinner. Förhållanden i naturliga lövskogar är dynamiska och som regel är dessa skogar bitvis öppnare och ljusare än konventionellt skötta likåldriga skogar. Många av de karaktäristiska organismerna har krav på en ljusare och varmare miljö för att kunna överleva i livskraftiga populationer än vad en slutna likåldrig skog kan ge. Naturvärdena i lind-lönnskogarna har främst bevarats genom att den interna dynamiken i huvudsak har fått utvecklas fritt, t. ex. naturliga föryngringsytor som uppkommer genom ras. Ett större uttag av träd kan medföra markförändringar, större ljusinsläpp och ändrade fuktighetsförhållanden i skogarna. Den skuggtoleranta floran och faunan i skogen konkurreras ut av mera ljuskrävande arter.

De öppnare markerna i Fågelsångsdalen är kulturskapade och därför ständigt beroende av hävd i form av bete och eventuellt slätter. Fördelarna med slätter på högörtängarna är bl. a. att växterna hinner sätta frö. Den slutna skogen runt dagens högörtängar beskuggar slättermarken och utgör i sig ett hot mot floran. Får slätter- och de öppna betesmarkerna växa igen under längre perioder utarmas floran successivt och möjlighet till återkolonisation av hävdberoende arter är minimal från det fåtal ängs- och naturbetesmarker som förekommer i regionen. I de trädbärande betesmarkerna är naturvärdena oftast knutna till träden och består av organismer som kräver mycket ljus och värme. Dessa värden hotas genom att markerna idag är igenvuxna med träd och buskar, betet är för svagt eller har upphört. En otillräcklig framtida lönsamhet för djurhållning (och slätter) på ogödslade naturgräsmarker är ett långsiktigt hot. Tillgången på betande djur kan därmed på sikt bli en begränsning för att kunna uppnå den eftersträvar hävden i Fågelsångsdalen. Vegetationen påverkas av en ständig tillförsel av näringsämnen via läckage från omkringliggande åkrar och genom det atmosfäriska kvävenedfallet. Tillförsel av näring gynnar ett fåtal arter i ängs- och betesmarken vilka bl. a. konkurrerar ut den hävdgynnade floran.

Ytterligare information om naturtyper i tabell 1 kan hämtas från Naturvårdsverkets art- och biotopvägledningar under rubriken ”Hotbild”. Se Naturvårdsverkets webbplats www.naturvardsverket.se.

Bedömning av bevarandestatus

Vid fältbesök 2002-05-22 bedömdes bevarandestatusen för områdets naturtyper (se tabell 2) bl. a. utifrån följande kriterier: hävden var relativt svag eller obefintlig, florán i dalgången var näringspåverkad, högörtängarna var beskuggade, ravinskogarna hade en varierad åldersstruktur och hög andel död ved.

Tabell 2. Bevarandestatus 2002 för områdets naturtyper.

Naturtyp	Bevarandestatus
*Artrika torra-friska låglandsgräsmarker av fennoskandisk typ (6270)	Gott bevarande
Fuktäng med blåtåtel eller starr (6410)	Gott bevarande
Högörtäng (6430)	Ordinärt bevarande
Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ (9070)	Gott bevarande
*Lind-lönnskogar i sluttningar och raviner (9180)	Mycket gott bevarande
*Alluviala lövskogar, som tidvis är översvämmade (91E0)	Gott bevarande
* prioriterad naturtyp enligt Natura 2000	

Skydd och bevarandeåtgärder

Ingrepp som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område kräver tillstånd av länsstyrelsen enligt 7 kapitlet 27-29 § miljöbalken. Detta gäller oavsett om ingreppet sker inom eller utanför ett Natura 2000-område. Bevarandeplanen ska också fungera som underlag för bedömningen av om tillstånd behövs och om tillstånd kan ges.

Markägare har rätt till ersättning om tillstånd inte kan ges och Natura 2000 innebär avsevärda begränsningar i pågående markanvändning inom den berörda delen av fastigheten. Mer information finns i Naturvårdsverkets broschyr ”Natura 2000 Värdefull natur i Sverige” och på Naturvårdsverkets webbplats www.naturvardsverket.se.

Skydd

Fågelsångsdalen avsattes som naturreservat 1963-02-12.

Omgivande marker ska skyddas mot exploatering, grundvattensänkande åtgärder mm med stöd av gällande lagstiftning (plan- och bygglagen, miljöbalken med flera lagar). Skötselplan fastställdes för Fågelsångsdalen 1993-04-06.

Bevarandeåtgärder

Staten har det övergripande ansvaret för skötseln av Natura 2000-områden och för att bevarandemålen uppnås. En förutsättning för att nå målen är ett gott samarbete mellan

staten och den eller de som äger eller brukar marken. Om skötseln av ett Natura 2000-område orsakar merkostnader för en markägare eller arrendator kan ersättning fås, till exempel miljöersättning för betesmarker. Markägaren kan även skriva skötselavtal med Länsstyrelsen. Mer information om regler, ansvar och ersättningar i samband med Natura 2000 finns i Naturvårdsverkets broschyr ”Natura 2000 Värdefull natur i Sverige” och på Naturvårdsverkets webbplats www.naturvardsverket.se.

Restaureringsåtgärder

- Försiktig röjning av träd och buskar längs bäcken i den västra delen av området för att hindra igenväxning och släppa in mer ljus till fåltskiktet.

Löpande skötsel

- Fortsatt beteshävd på betesmarkerna i dalgången och på slänterna mot norr, om möjligt sambete eller periodvis bete med nötkreatur, häst och/eller får. Vegetationen i betesmarkerna väl avbetad vid betessäsongens slut.
- Vid behov busk- och slyröjning i (slätter- och) betesmarkerna. Krontäckningen av träd och buskar ej överstigande 25%.
- Försiktig röjning av träd och buskar av igenväxningskaraktär i de trädklädda betesmarkerna. Utförs med hänsyn till fågellivet.
- Fortsatt hävd med årlig slätter på högörtängen vid blandlövskogen söder om bäcken. Det avslagna höet ska forslas bort från ängarna.
- Sambete med olika djurslag önskvärt.
- Gödsling och användning av bekämpningsmedel bör inte förekomma inom områdets angivna naturtyper.

Viktigt att tänka på

Alla som planerar att utföra en åtgärd som man tror kan påverka ett områdes naturvärden ska på ett tidigt stadium kontakta Länsstyrelsen. Det underlättar eventuell tillståndsprovning som Länsstyrelsen ska göra. När det gäller åtgärder på skogsmark ska istället Skogsvårdstyrelsen kontaktas.

Uppföljning

1. Kontroll av naturtypernas areal, struktur och funktion och typiska arter vart 5-6 år.
2. Sammanställning och utvärdering av skydd och meddelade tillstånd.
3. Inventering av hotade/sällsynta arters förekomst.

Övrigt

Bevarandeplanen gäller tills vidare. Bevarandeplanen kommer att revideras om ny kunskap ger anledning till det.

Referenser

- Ekström G. 1947. Beskrivning till kartbladet Hardeberga. SGU Ser. Ad. No 1. Stockholm.
- Enemar, A., Thorner, A-M. 2003. Fågelsångsdalen 50 år. Årsrapport 2002 med några svep över halvseklets trender.
- Gärdenfors U. (ed.) 2005. Rödlistade arter i Sverige 2005. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Lunds kommun. 2005. Grönstruktur- och naturvårdsprogram för Lunds kommun – bevarande och utveckling. Stadsbyggnadskontoret och Tekniska förvaltningen.
- Länsstyrelsen i Skåne län. 1996. Från Sandhammaren till Kullaberg - Naturvårdsprogram för f.d. Malmöhus län.
- Löfroth M. (ed.) 1997. Svenska naturtyper i det europeiska nätverket Natura 2000. Naturvårdsverket. Naturvårdverket förlag.
- Naturvårdsplan för Lunds kommun. 1990. Park- och Naturvårdsnämnden i Lunds kommun.
- Nordiska Ministerrådet. 1994. Vegetationstyper i Norden. (ed. Lars Pålsson). TemaNord 1994:665. Nordiska Ministerådets sekretariat.
- Översiktsplan för Lunds kommun. 1998. ÖPL-98. Stadsarkitektkontoret i Lunds kommun.

Bilagor

1. Karta med naturtyper enligt Natura 2000.
2. Rödlistade arter.

Upprättad av Länsstyrelsen i Skåne län
Planförfattare: Gabrielle Rosquist
Senast reviderad 2005-12-12

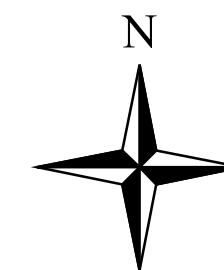
Bilaga 2 Rödlistade arter

(SE 0430126)

Artgrupp	Hotkategori*	Namn	Vetenskapligt namn
Låglandsgräsmark (6270)			
- Kärlväxter	NT	kustdagggåpa	<i>Alchemilla xanthochlora</i>
Fuktäng (6410)			
- Kärlväxter	CR	bäckfräne	<i>Nasturtium microphyllum</i>
Högörtäng (6430)			
- Kärlväxter	EN	kärnäva	<i>Geranium palustre</i>
	NT	kärrjohannesört	<i>Hypericum tetrapterum</i>
Övrigt			
- Mossor	NT	skånsk sprötmossa**	<i>Eurhynchium schleicheri</i>
	NT	rödtandad hättemossa**	<i>Orthotrichum pulchellum</i>
- Fåglar	NT	entita***	<i>Parus palustris</i>
CR Akut hotad, EN Starkt hotad, NT Missgynnad			
*Enligt Gärdenfors 2005			
**Lunds Botaniska Förening			
***Lunds kommun			

Bilaga 1. Delkarta 1 (väster) Natura 2000-området Fågelsångsdalen med naturtyper enligt Natura 2000.

- Natura 2000 - habitat (SCI)
- Naturtyper fågelsångsdalen.shp
- 6270 Artrika torra-friska låglandsgräsmarker av fennoskandisk typ
- 6410 Fuktängar med blåtåtel eller starr
- 6430 Högörtängar
- 9070 Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ
- 9180 Lind-lönnskogar i sluttningar och raviner
- 91E0 Alluviala skogar som tidvis är översvämmade
- Annan naturtyp
- Kulturbetesmark
- Övriga fuktängar
- Stenröse med buskar och träd
- Buskgrupper
- Åker
- Tomt
- Övrigt

